

Kulturens Laboratorium

At åbne verden gennem æstetiske aktiviteter

Præsentation af den didaktiske model
om virksomhedsformer

Peter Brodersen

Half of what I say is meaning less but I say just it to reach you Julia, Julia, Julia ...
Lennon-McCartney

FOR ELEVERNE ER VERDEN ALTID NY.

Det er derfor, undervisning drejer sig om at gøre det ukendte kendt. Eleverne er pionerer i endnu ukendte områder. Hvordan kan man åbne et emne for eleverne, og hvordan kan man støtte dem i at forankre det nye, de er ved at "smage på", således at ukendte områder bliver mere tilgængelige og kendte?

Denne artikel skitserer, hvordan man med den didaktiske firfeltmodel med virksomhedsformer kan komme et stykke af vejen. Modellens grundlæggende idé er at lade sansebetonede, æstetiske og praktiske aktiviteter være input til et emne i undervisningen i samspil med analytiske og begrebslige aktiviteter.

Med en ligeværdig vægtning – modellen taler til både "sans og samling". Dermed byder den sig til som et redskab til at planlægge undervisning med. Man kan også anvende den som ramme for evaluering. Det gælder alle fag og i tværgående forløb.

Artiklen starter i praksis, hvor en 9. klasse arbejder med noveller, og hvor en lille æstetisk aktivitet kan gøre en stor forskel. Dernæst præsenterer vi modellen med virksomhedsformer, og her knytter vi an til casen og folder centrale teoretiske begreber i modellen ud (2). Endelig for det tredje summerer vi til sidst firfeltmodellens idégrundlag op.

Nu først ind i klasselokalet.

Den æstetiske dom udspringer af sansning, følelse og intuition

Hvilken farve passer til disse linjer?

”Se to og to på novellen side 117 – brug de farvekridt I har foran jer: Hvilken farve passer til den side eller til nogle udvalgte linjer på siden?

Tænk på stemningen, humøret hos personerne eller noget i omgivelserne som på en eller anden måde passer til en farve.

Hvordan begrundes I jeres valg af farve? I behøver ikke at være enige.”

Opgaven ligger i forlængelse af klassens øvrige arbejde med tekstanalyse. Reaktionen er en blanding af overraskelse og smil.

Eleverne har med to formsprog at gøre, novellens og nu også farvernes formsprog. Ud af novellens mange betydninger skal de på side 117 fornemme, hvad der passer bedst til stemning eller person. Den dom, de skal foretage, er ikke kun analytisk argumenterende – den er også æstetisk. Dommen er baseret på en smagende fornemmelse for, hvad der passer bedst.

Det afgørende er ikke selve farven, eleverne vælger, men det er fornemmelsen for, hvad der passer bedst til eksempelvis en persons humør på side 117, stemningen i selskabet eller nuancer i byens eller naturens omgivelser.

Muligvis er der særlige passager i teksten, der med dette farvevalg rejser sig og tilbyder en et andet perspektiv, end den første læsning efterlod. Måske bliver eleverne pirret, måske lidt fremmede over for opgaven eller måske finder de, at det at søge en udvalgt farve giver læseoplevelsen en særlig skønhed?

Det centrale omdrejningspunkt i æstetik i undervisningen er den æstetiske dom. Her er det personens sansning, følelse og intuition, der bedømmer nydelsen eller afsmagen ved en genstands form. Æstetiske genstande er dermed alt, hvad vi fokuserer på med en æstetisk indstilling. Det kan være genstande fra etablerede kunstrområder, der har karakter af at være "et værk", som eksempelvis Beatles' sang Julia. Det kan også være genstande, der ikke har værkkarakter, som for eksempel nydelsen ved en elegant fodboldaflevering over tredive meter; den intense oplevelse af bølgenes rytmiske slag på en badebro en sommermorgen; elevernes nydelse ved at vælge den "rigtige farve" til stemningen i en novelle.

Modsat analytiske domme, videnskabelige eller moralske, der skal underbygges med præcise begreber og logiske argumenter, kan vi i æstetiske domme ikke nøjes med analyse. Vi må forholde os sansende, intuitivt fornemmende og smagende for at bedømme noget for dets skønhed eller grimhed, eller dets måde at være færdigt eller ufærdigt på (Brodersen et al. 2020: 31ff, 95ff). "Half of what I say is meaning less but I say just it to reach you Julia, Julia, Julia...", synger John Lennon og prøver at nå Julia gennem musik og poesi.

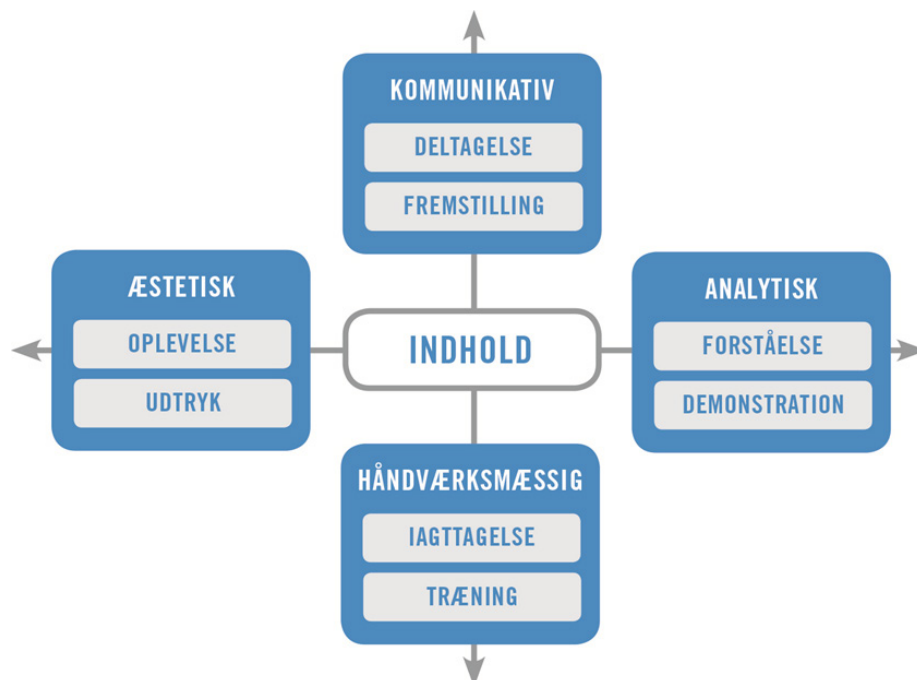
Nu til firfeltsmodellen om virksomhedsformer. Den er en strukturel og dynamisk ramme for, hvordan undervisningen kan åbne og forankre indholdet i elevernes hoved og krop. Og det kan ske gennem æstetiske, analytiske, håndværksmæssige og kommunikative virksomhedsformer. Hvad vil det sige? Hvordan kan det gøres?

Den æstetiske dom udspringer af sansning, følelse og intuition

AL UNDERVISNING ER CENTRERET OMKRING ET INDHOLD med dertilhørende virksomhed og aktivitet.

Vi har, som det fremgår af modellen nedenfor, sat fire typer af virksomheder hos eleven i spil med hinanden. Igen, set ud fra et elevperspektiv, kan eleven enten være receptivt modtagende eller produktivt handlende, og det giver otte forskellige måder at være virksom på.

Eksempelvis er forståelse det receptive element i analytisk virksomhed, hvor eleven i madkundskab lytter på et læreroplæg om de fem grundsmage. Demonstration er det produktive element i analytisk virksomhed, hvor eleven over for andre i en gruppe demonstrerer, fremlægger, sin forståelse af grundsmage – og så fremdeles.

Figur 1. Den didaktiske firfeltmodel med virksomhedsformer (Hansen 2020: 93ff).

Vi skal nu uddybe karakteristika og forskelle på de fire virksomhedsformer ved først at se på den horisontale akse, æstetik og analyse, og dernæst den vertikale akse, håndværk og kommunikation (Hansen 2020: 95ff).

Æstetisk virksomhed og analytisk virksomhed

At forholde sig æstetisk til noget indebærer som oven for nævnt, at man gennem konkret sansning, fornemmelse og følelse bedømmer noget ud fra det umiddelbare behag eller nydelse ved dets form og beskaffenhed. Omvendt kan det også være en følelse af noget ufærdigt, en irritation eller sågar et ubehag.

I begge tilfælde erkender man noget om den genstand, man fælder smagsdomme om. En veldrejet film, en veludført offside-fælde i en fodboldkamp eller en solnedgang på en badebro. Genstanden kan være linjer, lyde, bevægelser, særlige gestaltede former eller metaforer.

Den analytiske forholdemåde går en anden vej. Analyse betyder at opløse, og hensigten er at bestemme, beskrive og forklare egenskaber ved fænomener – kategorisere dem.

Begreber ordner verden ved at skelne og udrede enkeltdele og sammenhænge imellem dem: Denne filminstruktør trækker for første gang på en tradition fra film noir-genren, offside-fælden var et varemærke for fodboldlandsholdet i firserne eller skovkanten forhindrer solnedgangen i at ramme badebroen efter halv ni.

Håndværksmæssig virksomhed og kommunikativ virksomhed

I håndværksmæssig virksomhed er formålet at tilegne sig et håndværk og øve sig i at bruge et redskab. Øvelse med henblik på at opnå en vis fortrolighed med et redskab eller en metode er kodeord her. Redskab – det kan være både et praktisk og et teoretisk redskab. Man kan tråde en symaskine og sy kanter i en lige linje, og man kan arbejde med en model til billedanalyse.

Michael Polanyis begreb "indwelling" betyder at leve sig ind i eller "at flytte ind i det", som man skal lære noget om, således at man tilegner sig en beherskelse, der gradvist bliver mere intuitiv – og en del af et naturligt repertoire: Kantning med symaskinen, billedanalyse når man ser filmtraileren eller fornemmelse af luftighed i bolledej, når den føles færdig (Brodersen 2016; Brodersen 2020: 74ff; Polanyi 2012).

I den kommunikative virksomhedsform anskues undervisning som en social og kulturel proces, der foregår i en minioffentlighed, hvor viden, færdigheder, holdninger og kompetencer bliver til.

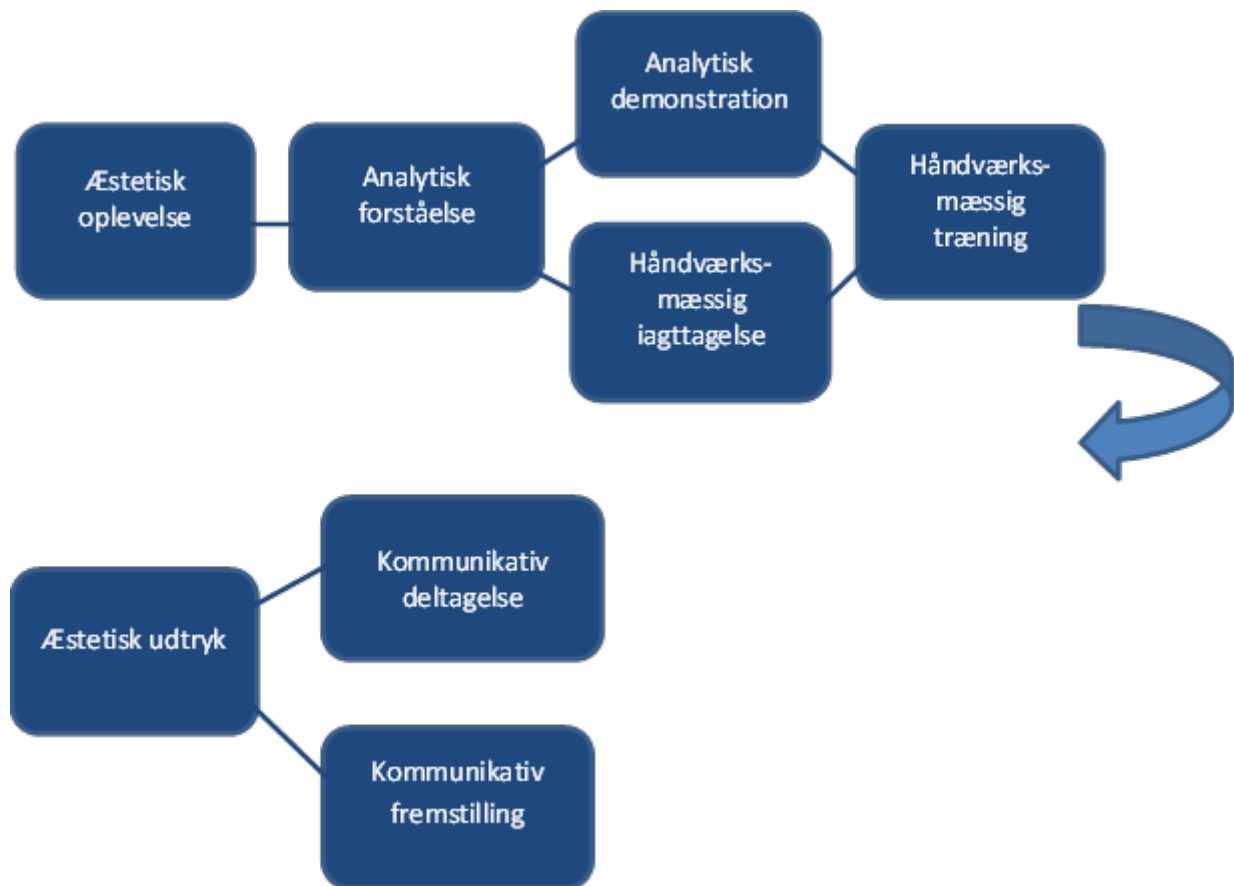
Denne virksomhed er funderet i en oplysningstradition, hvor eleverne i et fællesskab skal gøre erfaringer med at fremstille, dele og forholde sig til viden, til normer og til æstetiske udtryk. Den kommunikative virksomhed kan både være dialogisk undersøgende (undersøge hvad noget er for noget), og den kan være dialogisk holdningsorienteret (argumentere og begrunde holdninger til og værdier om noget).

Det, der adskiller denne virksomhedsform fra at være analytisk, æstetisk og håndværksmæssig er, at den vil fremme deling af og formidling af erfaringer i en offentlighed. Eleverne er enten receptivt medvidende eller de er produktivt fremstillende.

Hvordan kan undervisningen komponeres?

En kreativ måde at arbejde med undervisningsforløb på kan i bogstavelig forstand være at lægge kortene på bordet og komponere mulige kombinationer af virksomhed.

Som det fremgår af figur 2 kan man planlægge et forløb ved at lægge kortene frem i én didaktisk komposition, i en anden eller helt tredje. Fordelen herved er, at man kan udvikle scenarieorienterede forestillinger om de centrale og perifere aktiviteter inden for en enkelt lektion, et par timer eller gennem længere programmer.

Figur 2. Didaktisk komposition fire virksomhedsformer og de otte aktivitetsformer.

Denne formation er blot brikker på tegnebrættet. Hvordan skal kompositionen være, hvis læseren skal stå for et bestemt forløb? Det spørgsmål lader vi stå åbent til overvejelse. Nu nogle eksempler fra forskellige fag på de otte forskellige aktivitetsformer. Læseren kan prøve at sætte sit eget fagområde i spil med de otte virksomhedsformer.

Æstetisk oplevelse

- Elever præsenteres for tre billeder af skåle, fade og duge med forskellige farver, og de skal individuelt og i grupper fælde smagsdomme og begrunde, hvordan en ret tager sig bedst ud, når den anrettes.

Æstetisk udtryk

- Elever eksperimenterer med lydredigering til en podcast om stemningen ved en lystbådehavn en sommeraften. Redigeringen drejer sig om at finde en balance mellem naturlyde, menneskelyde, og at natten falder på.

Analytisk forståelse

- Eleverne tilegner sig, under lærerens præsentation, grundprincipper i kildekritik ved at følge hans identificering, oplistning og analysere kildekritiske elementer over for et givet materiale.

Analytisk demonstration

- Elever arbejder med en fotomontage og fotografering som håndværk. De fremlægger begrundelser for fokus, perspektiv, eksponeringstid og anvendelse af lysfølsomt papir i fremkaldelsen.

Håndværksmæssig iagttagelse

- Elever iagttager kyndig instruktion i upcycling af gamle cowboybukser, der kan blive til puder: kridtning af sømkant, klipning af trekanter, vurdering af buksernes struktur og sammensætning af trekanter til et muligt mønster til puden.

Håndværksmæssig træning

- Eleverne afprøver og øver dramatiske virkemidler i korte situationsspil, hvor især mimik og tonefald skal medvirke til at illustrere personers høje eller lave status på scenen.

Kommunikativ deltagelse

- Elever er aktive tilskuere/tilhørere til præsentationer og diskussioner af "de gode venskaber". Deres opgave er at lytte opmærksomt og stille opfølgende spørgsmål til oplæggerne.

Kommunikativ fremstilling

- Eleverne er formidlere, fremlæggere, ordstyrere af emnet statistik i nærområdet, der drejer sig om rygning og alkohol: Præsentation af undersøgelsesernes metode og diskussion af dens resultater og dens perspektiver med hensyn til forebyggelse.

Firfeltmodellens idegrundlag

DIDAKTISKE MODELLER ER FORESTILLINGER om undervisningens idé og kurs – anskuet fra et helikopterblik. På den måde er modeller både udtryk for værdier (der kan være nogle andre), og de er praktiske landkort, der angiver en retning. Man kan se tingene fra oven, man kan øjne en struktur, man kan se eleverne arbejde med tekster, man kan høre deres forsøg på at anvende fagbegreber, og man kan planlægge og navigere i praksis ud fra disse pejlemærker (Brodersen 2017).

Firfeltsmodellen er holistisk, dynamisk og ikke hierarkisk.

På tegnebrættet og i gennemførsel kan undervisningen foregribes og komponeres med forskellige variationer af virksomhed. Firfeltsmodellen om virksomhedsformer tager udgangspunkt i, at aktiviteter og indhold er de mest centrale kategorier i undervisning (Brodersen et al. 2020). Modellen har elevens dannelse i sigte: Forud for enhver undervisning er der fra lærerens side en interesse i at sætte et bestemt indhold på dagsordenen.

Når vi opsummerer har modellen tre bærende antagelser:

- a. Indholdet bliver tilgængeligt for eleven som vekselvirkning mellem sansende og æstetiske aktiviteter på den ene side og begrebslige aktiviteter på den anden side. Disse aktiviteter er sidestillede og ligeværdige, som det fremgår af den horisontale akse i modellen figur 1. Når den æstetiske og analytiske virksomhedsform er sidestillede betyder det, at undervisningens emne gensidigt og komplementært kan blive udfordret og bearbejdet af begge tilgange: Eleverne skal have mulighed for både at rette opmærksomheden mod sansende bestemmelser og æstetiske bedømmelser på den ene side og i begrebsmæssige bestemmelser og analyser på den anden side. Sådan som casen i 9. klasse om noveller også lægger op til.

- b. Indholdet skal også opstå og forankres som personlige erfaringer og som erfaringer i et lærende fællesskab. Forankring sker gennem opøvelse og træning af håndværk i bred forstand og som erfaringer med videndeling i et kommunikativt fællesskab. Det illustrerer den vertikale akse. Det betyder, at eleverne fordyber sig i brug af håndværksmæssige redskaber og metoder (både teoretiske og praktiske) og kommunikative aktiviteter (både undersøgende og værdiorienterede).
- c. Modellen er som nævnt holistisk, dynamisk og ikke hierarkisk. Man indleder et forløb hvor som helst, fx kan man starte med at indkredse elevens forforståelse ved at trække på den analytiske og kommunikative virksomhedsform, man kan indlede et forløb ved at lægge vægt på håndværksmæssige procedurer, eller man kan give inspiration gennem æstetiske oplevelser etc.

At åbne verden for hvem den stadig er ny

Med den didaktiske firfeltmodel kan man tage pejling på struktur og vekselvirkning i elevens måde at være virksom på. I casen om noveller i 9. klasse ligger tyngden primært på den æstetiske virksomhedsform. Her er eleverne i gang med at fornemme den farve, der passer til udvalgte linjer – og efterfølgende folder de en argumentation ud over for sidekammeraten, hvor farvevalget begrundes både med både æstetiske og analytiske udsagn. Den kommunikative virksomhedsform er også med, idet læreren i klassesamtalen iværksætter et videndelende fællesskab om elevernes begrundelser for farvevalg.

Håndværk er ikke aktiveret i denne case, hverken som praktisk håndværk eller teoretiske redskaber. Det kan imidlertid sagtens være tilfældet i det efterfølgende arbejde med noveller, hvor analysemodeller kan være det teoretiske håndværk og billedarbejde med grafiske tryk af stemninger i noveller kan være det æstetiske og praktiske indslag.

At flette flere æstetiske og praktiske aktiviteter ind i undervisningen kan man forberede ved at lægge brikker på bordet. Faktisk får man i bogstavelig forstand flere brikker at flytte med – otte forskellige måder at være virksom på. Og endnu flere kombinationsmuligheder at åbne verden for hvem den stadig er ny.

Litteratur

Brodersen, Peter (2016): Smagsoplevelse og fordybelse. Elevens virksomhed i en æstetisk funderet didaktik. I: Perspektiver på smag (red. Leer og Hedegaard). Smag for livet. dk

Brodersen, Peter (2017): Elevens virksomhed – med smagen i centrum i madkundskab: En didaktisk model om elevens æstetiske, analytiske, håndværksmæssige og kommunikative virksomhed. Smag for livet.dk

Brodersen et al. (2020): Oplevelse, fordybelse og virkelyst. Noter til æstetik i undervisningen. København: Reitzel.

Brodersen et al. (2020): God og effektiv undervisning. Didaktiske nærbilleder fra klasserummet. København: Reitzel.

Hansen, Thomas Illum (2020): Æstetik og fordybelse. Fra Brodersen et al.: Oplevelse, fordybelse og virkelyst. Noter til æstetik i undervisningen. København: Reitzel.

Polanyi, Michael (2012): Den tavse dimension. København: Mindspace.

Projekt 2019

Omdrejningspunktet for dette projekt er at udvikle et stillads for studerende, kunstnere og kulturformidlere, når de skal planlægge undervisningsforløb til skoleelever under besøg på kulturinstitutioner.

Projektet er lavet i samarbejdet mellem Kulturregion Fyn og Læremiddel.dk - Nationalt Videncenter for Læremidler.

Kulturregion Fyn

LÆRE
MIDDEL
○ DK

Kulturens Laboratorium

**Et æble er et æble og sommetider mere end det
- når oplevelser sætter spor i erkendelsen**

Projektet er udarbejdet i samarbejde med
Scenograf og installationskunstner Luise Midtgaard,
<http://www.luisemidtgaard.dk/>

Forfattere

Frederikke Bergholdt Hansen,
Matie Amalie Frydendahl Julskjær,
Kathrine Louise Pedersen og
Hans Christian Frederik Baun

Indledning

Samlede pointer fra artiklen

- En udefrakommende kunstner, der kommer med eget fag, kan bidrage med et anderledes blik på undervisningens indhold
- Æstetisk undervisning tager udgangspunkt i elevernes sansemæssige oplevelser, der kan bane vejen for kreative og eksperimenterende processer i undervisningen
- Æstetisk undervisning berører fantasi, kreativitet og æstetisk produktion gennem et fag, og forstærker muligheden for fordybelse og erfaringsdannelse
- Æstetisk undervisning bidrager til elevernes motivation for deltagelse i undervisningen

Resume

I denne artikel finder du en casebeskrivelse sammen med en udfoldning af et tværfagligt undervisningsforløb om æblet i madkundskab og musik afprøvet i 4.a på Sletten Skole afdeling Otterup.

Forløbet foregår i samarbejde med Luise Midtgaard, scenograf og installationskunstner, der gennem sine fag, bidrager med sit tag på æstetik.

I mødet med Luise oplever vi, hvordan der bliver tilføjet ekstra elementer til forløbet gennem hendes erfaring med teaterverdenen. Undervejs kører fagene musik og madkundskab sideløbende med hinanden, hvor musik behandler lydcollager i programmet Audacity, mens madkundskab arbejder med kategorier som sanser, grundsmage, dimensioner i smagen samt æstetik. Denne undervisning har til opgave at forberede eleverne til en emneuge, hvor de arbejder intensivt med æblet i tre dage for at skabe en oplevelse, hvor de gennemarbejdede kategorier i madkundskab munder ud i en servering, der i sammenhæng med en lydcollage, danner ramme for en sanseoplevelse.

Elevernes første møde med æblet

En casebeskrivelse

4.a står på en række ude foran multirummet.

Kunstneren, Luise, byder eleverne velkommen. De får at vide, at de skal forsøge at være helt stille inde i rummet, og at hun vil guide dem igennem, det de skal opleve.

De sendes enkeltvis ind med et æble og beskeden: "Følg stien og sæt dig ned ved en tallerken". Rummet er mørklagt, og kun små lamper, lyser rummet op. Lyden af regn, torden og fuglefløjt fylder rummet.

Der er lavet æblestier, der går forskellige veje. For enden af stierne er der dannet en hestesko af gamle porcelænstallerkener. Luise træder som den sidste ind i rummet, og tager plads ved køkkenredskaberne, der ligger foran hesteskoen. Hun lægger dem nænsomt frem, beder om et æble fra en elev og vasker og tørrer det omhyggeligt. Hun skærer det i fine små tern og serverer det for alle med pincet. Hun beder om et nyt. Hun vasker og tørrer det, men denne gang skæres det ud i store stykker og serveres kun for få elever.

Små grupper af elever hvisker til hinanden. Et æble kastes rundt. Pludselig tager en af de voksne en bid. Luise beder alle rejse sig. Hun peger på dem, hun gerne vil have til at tage en bid. I løbet af få sekunder dirigeres et æblekor.

Et forløb om at sanse og samle

Forløbet er et tværfagligt forløb om æblet i madkundskab og musik.

Formålet er, at eleverne kan kommunikere deres oplevelser gennem konkret formsprog. Dette skal bidrage til en udvikling af deres æstetiske kompetencer, som betyder, at eleverne kan udtrykke sig ud fra impuls, fantasi og kreativitet. Dette forsøges gjort gennem faget madkundskab, der tager udgangspunkt i sanser, smagens dimensioner og æstetik, og musik, der forholder sig til lydcollager gennem lydprogrammet Audacity.

Emnet bliver første dag introduceret gennem en æstetisk oplevelse ledet af Luise, hvor eleverne i 4.a oplever æblet gennem sansning; eksempelvis gennem lyd, betragtning og smag. Denne skal fungere som omdrejningspunkt i resten af forløbet.

Som start på forløbet om lydcollager i musikundervisningen præsenterer læreren eleverne for endnu en æstetisk oplevelse.

Eleverne placeres liggende på tæpper, hvorefter de skal lytte til en lydcollage. De skal danne sig indtryk af lydcollagen, og derefter forklare, hvad de opfatter gennem sansning, stemning og følelse.

I de efterfølgende lektioner bliver eleverne præsenteret for optageudstyr og Audacity.

Eleverne bliver guidet igennem, og tilegner sig færdigheder inden for de relevante værktøjer, således de bliver klædt tilstrækkeligt på til at udtrykke sig æstetisk.

Arbejdet med lydproduktion fortsætter, når eleverne på egen hånd skal optage forskellige lyde på skolen og bruge disse til at producere lydcollager, de forbinder med æblet.

Der afsluttes med en dialog, hvor eleverne benytter nye tilegnede begreber om eksempelvis optagelsesudstyr, mikrofonafstand eller lydredigering.

I madkundskabsundervisningen bliver eleverne præsenteret for en æstetisk oplevelse, hvor de, med deres sanser, skal forsøge at gætte sig frem til grundsmage i æblegrød.

De bliver introduceret for begrebet æstetik, herunder indtryk og udtryk, hvor de ser på billeder af madretter, og tager stilling til, hvad de finder æstetisk smukt og rodet.

De laver selv rugbrødsmitter og beskriver deres valg ud fra grundsmage og personlige præferencer på baggrund af smagens dimensioner. På den måde får eleverne nedfældet smagsdomme.

Sansearbejdet fortsætter, når eleverne med bind for øjnene skal undersøge et æble og efterfølgende trykke, kaste og træde på det. Undervejs bliver eleverne bedt om at beskrive deres oplevelser gennem digtskrivning.

Musik og madkundskab bruges også kombineret, eksempelvis når eleverne skal optage lyde ved arbejde med æblegrød.

Sidst i forløbet afholder skolen emneuge, hvor klassen arbejder intensivt i tre dage med at skabe egne æstetiske udtryk. Her skal de demonstrere deres kendskab til lyd-collager, sanser og grundsmage med udgangspunkt i æblet.

Eleverne samarbejder i mindre grupper om at skabe udtrykket. Slutteligt bliver eleverne æstetiske udtryk udstillet i et fælles rum, hvor formålet er at få udstillingen til at fungere som et form for eksperimentarium.

**“Jeg tror ikke, at jeg kommer til at sove i nat,
fordi jeg er så spændt!”**

Dagen før emneugens start udbød en dreng: *“Jeg tror ikke, at jeg kommer til at sove i nat, fordi jeg er så spændt på at lave min æbletærte!”*

En kvalitet ved æstetisk undervisning er, at aktiviteterne bidrager til nysgerrighed og engagement hos eleverne. Det ser vi når elever udbryder: *“Jeg elsker at lave lyd på den her måde, det har vi aldrig prøvet før!”*, eller når en elev har været hjemme for at optage lyde selv.

Vi ser tegn på, at æstetiske aktiviteter udvikler et æstetisk formsprog: lydmæssigt, billedligt og skulpturelt, som hjælper eleverne til at sætte ord på deres valg af form og indhold.

Det lydløse køkken

Under aktiviteten opdager eleverne ikke, at tidsrummet for at være lydløs faktisk er gået.

En af drengene siger:

***“Ej kan vi ikke få lov til at blive her, i stedet
for at holde pause.”***

Og en pige følger op:

“Jeg glæder mig til næste onsdag.”

Generelt er motivation et nøgleord gennem hele processen, hvilket aktiviteten Det lydløse køkken også fint afspejler gennem ovenstående citater fra eleverne.

Dilemmaer i forløbet

Et dilemma i forløbet er at finde balancen mellem undersøgende og æstetisk arbejde med lyd og træning af færdigheder i brug af Audacity, når det er ønsket at opretholde elevernes motivation.

Vi fandt det nødvendigt, at eleverne fik træning i Audacity, således at de havde mulighed for at skabe egne udtryk.

Derfor var vi meget opmærksomme på ikke at slippe eleverne, før alle havde et fælles udgangspunkt. På den måde kunne de bedre navigere i programmet og undgå at miste motivationen undervejs, men derimod få en succesoplevelse gennem deres ny erhvervede kompetencer i udarbejdelsen af deres produkt.

Et andet dilemma er, at det kan være vanskeligt at argumentere for det faglige udbytte af disse processer, da elevernes erfaringer ikke er målbare.

Vi forsøger at tydeliggøre udbyttet gennem indføring af byggeklodser bestående af et A4-papir, hvor vi i samarbejde med eleverne forsøger at beskrive, hvad de har arbejdet med, prøvet for første gang og/eller har lært i den konkrete aktivitet.

En kunstners greb ind i undervisningen

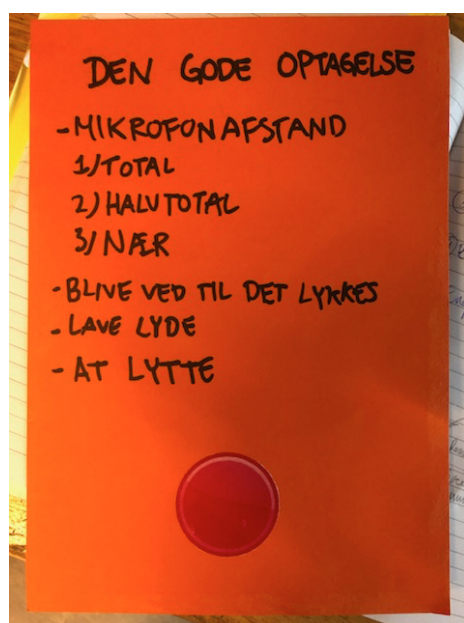
At samarbejde med en kunstner har været en særdeles positiv oplevelse for os. Luise kommer med andre fag, har en anden erfaring, og angriber derfor tingene anderledes end vi, som lærere, gør.

Eleverne har mødt begrebet æstetik i kategorierne mad og lyd, men vi har erfaret, at flere fag giver adgang til en dybere forståelse af alt, hvad æstetik indebærer.

Luise siger, når hun forklarer eleverne omkring det at skabe en oplevelse:

"Når jeg arbejder med teater, så bruger jeg tid på at finde den helt rigtige lysestage eller tallerken. Jeg bruger tid på at flytte rundt på rekvisitter for at finde den helt rigtige stemning, som jeg ønsker publikum skal opleve."

Med en forståelse af æstetikens rolle i mad, lyd og scenekunst har eleverne mulighed for at angribe æstetiske oplevelser fra flere vinkler; i dette forløb, når de skal skabe et rum, få publikum til at føle en stemning og gå derfra med en sanseoplevelse rigere.

Projekt 2019

Omdrejningspunktet for dette projekt er at udvikle et stillads for studerende, kunstnere og kulturformidlere, når de skal planlægge undervisningsforløb til skoleelever under besøg på kulturinstitutioner.

Projektet er lavet i samarbejdet mellem Kulturregion Fyn og Læremiddel.dk - Nationalt Videncenter for Læremidler.

Kulturregion Fyn

LÆRE
MIDDEL
DK

Kulturens Laboratorium

Trash-art og samtidskunst

Projektet er udarbejdet i samarbejde med
Kunstner Lisbeth Eugenie Christensen

Forløbet er gennemført på
Vissenbjerg skole

Forfattere
Sine Hansen og
Cecilie Aurelius Bloch

Indledning

Resume over forløbet

Eleverne, på billedkunst valghold (7,8 & 9 årgang), skal gennem dette forløb arbejde med trash-art og samtidskunst.

Det betyder, at de skal arbejde med skrald som materiale, hvorefter eleverne skal fremstille kunst, der udtrykker en samtidsrelevant problemstilling.

Forløbet munder ud i, at eleverne dekorerer et gangareal. På den ene side bliver væggen malet i grønne nuancer, der graderer fra lyst til mørkt, i 11 nuancer, ned gennem gangen.

På den anden side af gangen skal et stort væg-assemblage lavet af affald pryde væggen.

Motivet, "Et skov-myldrebillede", hedder skitsen, som alt arbejdet i forløbet tager udgangspunkt i, er designet af billedkunstneren Lisbeth Eugenie Christensen.

Eleverne skal skalere end del af motivet op på store MDF-plader i størrelse 73x73cm.

Eleverne skal benytte affald som materiale, som de skal forme og farve til forskellige motiver på væggen. Eleverne maler MDF-pladerne, så graderingen på den malede væg går igen som baggrund på assemblage-værket.

Forud for arbejdet med pladerne, præsenteres eleverne for kunstneren Bordalo Segundo.

Eleverne analyserer et af hans værker og fremstiller efterfølgende deres egen mini-skulptur af et dyr for at afprøve proceselementerne inden det store værk.

Når eleverne er færdige med at dekorere deres plade med affald, må de vælge at male skraldet, så motivet står tydeligere frem. Denne proces kræver, at eleverne reflekterer over de farver, som skraldet kommer med, samt hvilke farver der skal påføres for at skabe et naturtro billede.

Refleksion over forløbet

En casebeskrivelse

Astrid går flere gange over for at kigge på det store skitsebillede med det motiv, der hænger på væggen midt i klassen, og som skal udgøre slutresultatet.

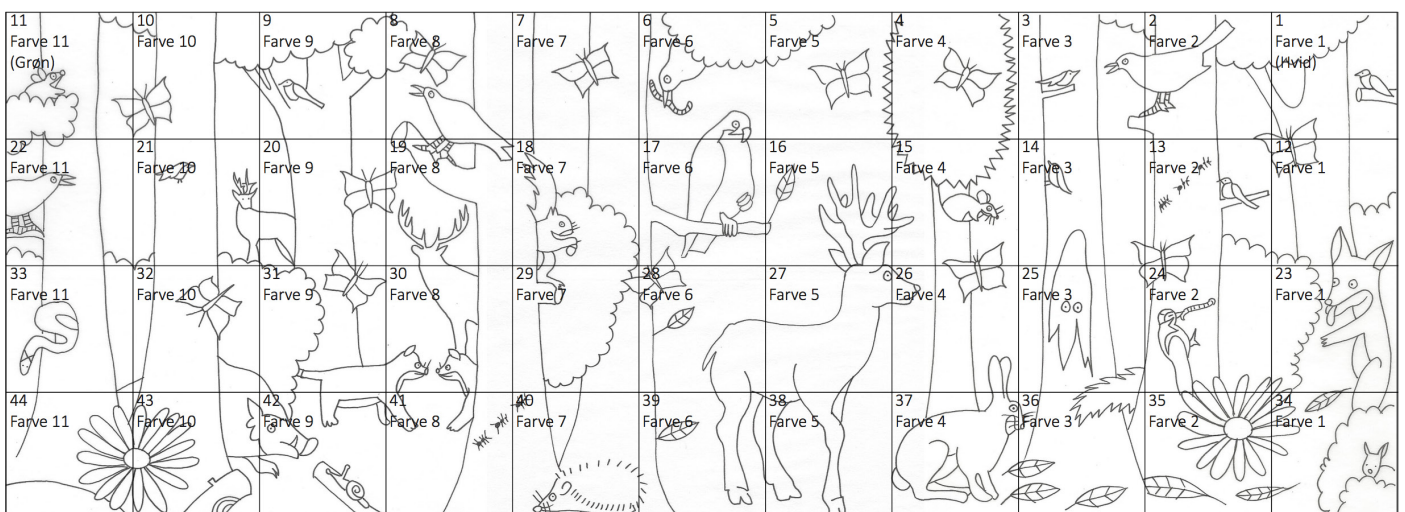
Hun skal blandt andet lave et gevir. Astrid har blandt andet en samtale med en sidekammerat om hendes motiv, og hvordan motivet kan udformes.

Hun går flere gange hen og leder efter materialer i skraldebunken, som kan formes til et gevir. Hun finder noget plastik/skum, som ofte bruges til at pakke skrøbelige ting ind, hvis det skal transporteres.

Hun snor materialet, og opdager, at det bliver hårdt, når det bliver snoet, og at det samtidig kan formes.

På den baggrund bliver Astrid opmærksom på, at tekstur kan bruges til at forme et gevir.

Efterfølgende finder Astrid en klassekammerat, som har motivet under hendes. De sætter billederne sammen, så stregerne rammer hinanden perfekt. Astrid tager styringen, idet hun vælger de materialer, som både hun selv, sidekammeraten og de andre elever kan fortsætte med at bruge til deres motiver.

Elevernes æstetiske læringsudbytte

Målet med forløbet er at eleverne får erfaringer og kompetencer til at indgå i større samarbejdsprojekter på tværs af årgangene og i samarbejde med en lokal kunstner.

De oplever at afstemme eget produkt med andres, og skal acceptere, at der er plads til forskelligheder i farve- og materialevalg.

I forløbet bliver eleverne i stand til at foretage kvalificerede og begrundede materialevalg.

Eleverne opnår en forståelse for det håndværksmæssige, der går forud for arbejdet med et vægmaleri som eksempelvis opskalering, markering med malertape, afdækning af gulve.

Arbejdet med trash-art skal ligeledes understøtte elevernes fantasi og kreativitet samt deres evner til at se kunst og affald på en ny måde.

Elevernes æstetiske læringsudbytte

Elevers ejerskabsfølelse for projektet, som opstår ved, at de får lov til at udsmykke en del af deres egen skole og ved at de selv er med i indsamling og valg af materialer virker motiverende.

Arbejdet med materialeforståelsen og den æstetiske undersøgelse heraf er en af forløbets vigtigste elementer. Astrid fortæller, at hun har prøvet en masse forskellige materialer af:

"Materialet er ret svært at arbejde med (...) der skal formes efter det, vi har tegnet på pladen. Det er ret kompliceret. Vi skal finde materiale, som både passer til det vi laver, og som sådan kan bruges på pladen, så det ikke ser underligt ud."

Til eftertanke

Praktisk

Forløbet kræver mange forskellige redskaber.

Det blev en udfordring, at have overblik over de 11 nuancer, da der er mange processer undervejs i projektet, som eleverne skal forholde sig til og mange ting læreren skal holde styr på. Ved at gå ned fra 11 til eksempelvis fem farver ville man stadig kunne opnå graduerings effekten og det ville være mere overskueligt for både lærer og elever.

Fordybelse

Nogle elever havde svært ved at fastholde koncentrationen og selv finde på måder at anvende skraldet. Opgavens omfang gjorde det svært at nå ud til alle elever og have billedsamtaler. De er nødvendige, for at eleverne kan støttes i at træffe reflekterede valg i processen.

Flere af eleverne går i stå forskellige steder og det sænker processen. Dels har vi undervejs sprunget flere elementer af forløbet over fordi, som billedkunstlærer Susanne påpeger: *“Der er rigtig mange elementer, der skal tænkes igennem, og det er der ikke altid tid til at føre ud i livet, eller også skal man acceptere, at det bliver som det bliver.”* Susanne fortæller også fra erfaring, at når et forløb er stort, så er det ikke alle elever, der kan overskue det.

De mange opbrud i forløbet virker hæmmende for elevernes fordybelsesproces. Susanne fortæller at forløbet vil egne sig godt til en fagdag eller temauge.

Tiden som faktor

Tidspresset har for nogle af eleverne fyldt rigtig meget.

Vi oplevede særligt den sidste gang, at elever gav op og lagde arbejdet fra sig, fordi de ikke mente de kunne nå at blive færdige inden for rammen.

Kunstnerens betydning for eleven

Samarbejdet med kunstneren har været en stor motivationsfaktor for eleverne.

Lisbeth er en professionel kunstner udefra, som stiller krav om arbejdsindsats og niveau. Eleverne motiveres af hendes rolle i projektet til at gøre sig umage.

Kunstneren folder indholdet ud for eleverne, og hun er optaget af at følge bestemte steps for at nå et produkt.

Lisbeth kommer med en professionsfaglighed, som hun kan dele med eleverne gennem fagrelevante samtaler.

Projekt 2019

Omdrejningspunktet for dette projekt er at udvikle et stillads for studerende, kunstnere og kulturformidlere, når de skal planlægge undervisningsforløb til skoleelever under besøg på kulturinstitutioner.

Projektet er lavet i samarbejdet mellem Kulturregion Fyn og Læremiddel.dk - Nationalt Videncenter for Læremidler.

Kulturregion Fyn

LÆRE
MIDDEL
DK

Kulturens Laboratorium

Den genbrugelige fordybelseshule

Projektet er udarbejdet i samarbejde med
Eva Holm, Kulturmaskinen Odense
Sletten Skole, afdeling Otterup

Forfattere

Malene Munk Ketelsen
Johanna Margrethe Andersen

Indledning

Pointer

- Forløbet henvender sig til undervisning i natur/teknologi undervisning og har fokus på emnet bæredygtighed og nedbrydelighed.
- Forløbet gør brug af mesterlæreprincippet og undervisning i eksterne læringsmiljøer.

Resume

Undervisningsforløbet tager udgangspunkt i tidens fokus på jordens miljø, og binder dette sammen med en moderne tendens, hvor genbrugsprodukter får nyt liv. Derfor vil eleverne opleve en vis genkendelighed, og vil få større og bredere forståelse for emnet gennem undervisning i eksempelvis eksterne læringsmiljøer.

Eleverne får rig mulighed for at anvende deres faglige viden i praksis. Eksempelvis skal de bruge deres matematiske færdigheder omkring brøker og cirkler for at kunne beregne, hvor meget stof de skal bruge, samt anvendt deres viden omkring natur/teknik ved arbejdet med nedbrydning af genstande samt bæredygtighed mm.

Begrebsafklaring

Nedbrydelighed

Her ser man på om en genstand nedbrydes naturligt eller om den skal nedbrydes ved hjælp af kemi.

Eksterne læringsmiljøer

Et ord for mange forskellige typer af besøgssteder. Det kan være museer, kunsthaller, samlinger, slotte, borge og naturen. Her vil eleverne blive undervist af fagfolk, der er eksperter inden for et bestemt emne.

Bæredygtighed

Ifølge FN er definitionen på bæredygtighed:

"...en udvikling, hvor opfyldelsen af de nulevende generationers behov ikke sker på bekostning af fremtidige generationers muligheder for at opfylde deres behov."

Bæredygtighed betyder altså, at du lever på jorden på en måde, der ikke går ud over dine børn og børnebørn.

Mesterlæreprincippet

Erfaringernes formidling foregår fra fagpersonen ude i det eksterne læringsmiljø til eleverne. Eleverne lærer direkte ved at se og lytte til, hvad fagpersonen underviser i, for derefter selv at øve sig i at udføre det underviste.

Mesterlære med fokus på det håndværksmæssige

Undervisningen skal ses i lyset af natur/teknologi og emnerne natur, bæredygtighed og nedbrydelighed.

Eleverne skal blandt andet kunne beskrive interesseudsættninger i menneskers forvaltning af naturen lokalt og globalt for derigennem at opnå ny viden om forskellige natursyn.

Forløbet starter med at eleverne skal møde en aktivitet, der er lavet som en æstetisk oplevelse. Her skal de med deres sanser få et lille indblik i, hvad det er for et emne de skal arbejde med i de næste seks uger.

Eleverne bliver præsenteret for seks forskellige følekasser. Her skal de stikke hånden ind i en kasse, der indeholder materialer, der indeholder genbrugelige, naturlige og nedbrydelige materialer, såsom tøj, blade og plastikposer.

I den første uge skal eleverne besøge Røde Kors i Odense, her får de en rundvisning og bliver informeret om sortering af tøj samt menneskers overforbrug. Røde Kors i Odense modtager hver dag 1 tons tøj, eleverne ser tøjet, og skal efterfølgende sortere og udvælge det tøj, der sendes i butikkerne, til u-landene eller til Horsens.

I anden uge, skal eleverne ind på Kulturmaskinen. De arbejder med noget af det genbrugs-tøj, som de samler ind i Røde Kors, eller har med hjemmefra. I dette projekt arbejder eleverne med at skabe rokokopuder af brugte cowboybukser. Meningen med rokokopuderne er, at eleverne bruger dem, når de læser i en bog.

I uge tre indsamler eleverne naturmaterialer såsom blade, muslingskaller, grene, nøddeskaller, som de i uge fire skal skabe deres egen drømmefanger ud af.

I projektets femte og sjette uge hænger eleverne drømmefangerne op på skolens udendørsarealer, så fuglene og andre dyr kan være med til at nedbryde dem. På den måde kan eleverne følge med i nedbrydeligheden. Derudover samles en fordybelseshule, som skal være samlingspunkt for elevernes arbejde med rokokopuder; her kan man efterfølgende fordybe sig sammen eller hver for sig.

Udvælgelse af cowboybukser ved Røde Kors

Udbytte af forløbet: fordybelseshule og rokokopuder

Fokus på følesansen kræver flere hænder

Særlige kvaliteter er, at følesansen er yderst skærpet i vores projekt.

Det er særligt aktuelt, når de vælger cowboy stof ud fra forskellige elementer, der er på et par bukser. Eleverne har entusiasme og de begynder på de forskellige opgaver. Det stråler ud af dem, at de vil i gang og når vi har holdt pauser, så kan de ikke vente med at måtte komme igang igen.

Alle elever deltager med valg af bukser og produktionen af trekanterne. Forløbet lægger op til, at der er tid til, at eleverne kan fordybe sig ved at arbejde koncentreret, så det frembringer fantasien og oplevelsen. Sammenhængen i forløbet er afhængigt af at læreren kan gøre brug af undervisning i eksterne læringsmiljøer.

Eleverne har entusiasmen med sig, og de begynder på de forskellige opgaver.

Alle elever deltager med valg af bukser og produktionen af trekanterne. Forløbet lægger op til, at der er tid til, at eleverne kan fordybe sig ved at arbejde koncentreret, så det frembringer fantasien og oplevelsen. Sammenhængen i forløbet er afhængigt af, at læreren kan gøre brug af undervisning i eksterne læringsmiljøer.

Ligeledes det, at der er fire voksne tilknyttet forløbet (en kunstner, to lærerstuderende og en lærer), øger elevernes motivation og engagement i undervisningen. Eleverne kan nemlig få den hjælp, som de har brug for, selvom forløbet foregår i det eksterne læringsmiljø.

Kunstneren Eva udtaler sig således om forløbet: *"Det er fedt at se eleverne være så begejstrede og arbejde så energiske"*.

Eleverne har også ytret sig positivt omkring forløbet:

Nikolai er usikker på at skulle tegne sømrum med kridt på cowboybukser. Han skal tegne 1 cm mere end den oprindelige skabelon. Nikolai tegner sømrum på bukserne. Han udbryder: *"Det kan jeg jo godt"*.

Bo skal inddele modellen i 8 lige store stykker. Bo er lidt usikker. Den studerende guider, og samtalen ændres, så den handler om brøker i matematik. Pludselige siger Bo: *"Nå, det er ligesom, når vi i matematik skal finde ud af, hvor stor brøken er"*.

En anden kvalitet er, at forløbets emne er noget eleverne kan forholde sig aktivt til, og noget der kan vække tanker/følelser hos eleverne. *"Emnet var noget jeg kendte til i forvejen, men nu har jeg fået en større og bredere forståelse af emnet."* fortæller Anna.

Særlige udfordringer

Der er tre besøg ud af huset og en hel fagdag på skolen. Det kan være svært at få plads til forløbet i klassens årshjul. Dette grundet projektet størrelse kombineret med hvad eleverne ellers skal nå at lære i løbet af et skoleår. Det kan derfor være en fordel for læreren at koordinere det tværfaglige, således der både er plads til dette og den almene undervisning.

En anden udfordring vi ser, er, at forløbet er blevet planlagt som en undersøgende undervisning. Udfordringen ligger i, at læreren skal give plads til, at forløbet ikke er så struktureret, så eleverne har mulighed for at fordybe sig. Læreren skal være indstillet på at redigere undervejs.

Forløbets betydning for undervisning og skole

Herunder giver vi et indblik i, hvilken betydning forløbet har haft for både fagpersonerne, lærerne og eleverne, gennem deres egne fortællinger.

“En æstetisk oplevelse kan være med til at fremme engagementet hos de elever, som ikke er aktivt deltagende i timerne.” Fortæller elevernes klasselærer.

Vi vælger dette citat, fordi det giver en god indsigt i, hvilke værdier der er i at arbejde med æstetik; såsom at fremme mindre aktive elevers deltagelse i klasseundervisningen.

“Sammenholdet øges, gode dialoger, der er øget motivation, fordybelse og koncentrationniveauet stiger og det er en gevinst.” Siger kunstneren Eva.

Ovenstående citat afspejler, hvorfor det er vigtigt at gøre brug af tanken bag ved den åbne skole; det er både en gevinst for lærere, elever og fagpersoner, idet der arbejdes om at nå et fælles mål.

I dette forløb har der været brug for flere hænder, end lærerne har til rådighed i dagligdagen. Det er derfor nødvendigt at samarbejde med en fagperson om at koordinere og gennemføre sådanne tværfaglige forløb. Vi mener derfor også, at det er en ressource, at der er hænder nok, så eleverne får den hjælp, som de skal have undervejs.

På den måde oplever eleverne også at få hurtigere hjælp i processen, fordi der er mere tid til at nå rundt for at hjælpe alle elever op til flere gange. Dette gør, at eleverne får meget mere ud af undervisningen.

Tanker omkring forløbet

Vi oplever med forløbet, at der er nogle elever, der kommer mere frem, når undervisningen har en kreativ tilgang.

Vi er blevet opmærksomme på, at undervisning i eksterne læringsmiljøer kan være med til at fremme den sociale sammenhæng i klassen. Det så vi blandt andet ved, at eleverne snakkede med hinanden på kryds og tværs, hjalp hinanden gennem forløbet og ingen blev valgt fra i gruppearbejdet. Vi kan dermed se, at forløbet har fremmet elevernes relationer til hinanden.

Eleverne lærte, hvordan man skal opføre sig, når man agerer blandt andre mennesker. Det er især blevet tydeligt for os, idet klasselæreren efter forløbet roser klassen for deres gode opførsel, samt fortæller eleverne, hvor vigtigt det er, at alle har det godt i klassen.

Det er ligeledes en øjenåbner for os at opleve, at en fagperson med viden og begejstring inden for sit eget fag, i dette tilfælde tekstil, har en motiverende effekt på eleverne. Det er blandt andet kommet til udtryk ved, at elever, der er udfordret ved faget, var opmærksomme, lyttede og gik i gang med opgaven med det samme. På den måde kom eleverne altså i mesterlære hos kunstneren.

Det er imponerende at se, hvor god og effektiv en undervisningsmetode det er, når eleverne får opgaven mellem hænderne. Vi så også tydeligt, hvordan eleverne lærte ved at følge kunstnerens introduktioner.

I en tid hvor der er meget stor bevidsthed om klima, kan eleverne se, hvor lidt der skal til for at passe på vores jord, og at man kan være bevidst om miljøet på mange forskellige måder - også på en sjov og fordybende måde.

Projekt 2019

Omdrejningspunktet for dette projekt er at udvikle et stillads for studerende, kunstnere og kulturformidlere, når de skal planlægge undervisningsforløb til skoleelever under besøg på kulturinstitutioner.

Projektet er lavet i samarbejdet mellem Kulturregion Fyn og Læremiddel.dk - Nationalt Videncenter for Læremidler.

Kulturregion Fyn

LÆRE
MIDDEL
○ DK

Kulturens Laboratorium

Byg dit eget kamera og tag billeder

Projektet er udarbejdet i samarbejde med
Brandts Museum, Odense
samt 5. klasses elever fra Skt. Klemens Skole

Forfatter
Kristine Ahrendt Holk

Forløbet

Vores forløb om foto er opdelt i tre trin

1. De to 5. klasser besøger Brandts i uge 43 og ser den aktuelle fotoudstilling fra Antoinj Cobaijn. Eleverne introduceres til perspektivets betydning for et foto grafi og lærer om fokus.
2. Ugen efter bygger vi vores eget hulkamera på skolen i H&D. Vi bruger paprør, tavlelak og gaffatape.
Den ene 5. klasse introduceres i danskundervisningen, hjemme på skolen, til nogle af de mest kendte fotografier fra verdenshistorien.
3. De to 5. klasser genbesøger Brandts med deres kamera og tager billeder. De fremkalder dem selv i mørkekammeret og lærer om fremkaldervæske og foto papir.

Resume

Dette undervisningsforløb bibringer eleverne læring for livet, idet de stifter bekendtskab med nye håndværksmæssige færdigheder inden for fotografering samt faget Håndværk og Design.

Forløbet kunne meget vel tænkes at inspirere flere elever til at interessere sig for fotografiet.

Fremkald dit eget foto i mørkekammeret

Mille og Sofie står klar i mørkekammeret på Brandts Museum i Odense.

Mille holder godt fast om deres hjemmelavede kamera. Hun kigger op på mig, og spørger, om de må åbne kameraet nu? Jeg spørger, hvad der skal til for at de må åbne kameraet, og Mille svarer, at det skal være mørkt. Hun åbner låget og tager fotopapiret ud.

De to piger kigger på papiret, og Mille spørger igen: "Hvilken side var det nu der skulle vende nedad?" Sofie svarer, at det er den glatte side. Jeg spørger så, hvordan de ved, at siden er glat? Mille svarer, at det er den side som skinner. Hun lægger papiret ned i fremkalder-væsken, og Sofie begynder at lave bølger, imens de venter på at deres motiv træder frem i halvmørket.

Fremkald dit eget foto i mørkekammeret

Aldrig har fotografier været en så stor del af vores hverdag, men ved du egentlig hvad et fotografi er? I dette komplet analoge 3 timers undervisningsforløb kommer vi helt ind under huden på fotografiet og får en grundlæggende forståelse for hvad der sker, når vi tager et billede.

Sådan lyder teksten til det undervisningsforløb som Brandts tilbyder.

Identitet

Forløbet har været velvalgt til mellemtrinnet; her to 5. klasser.

Eleverne fik meget konkret viden om foto-teknikken med lysfølsomt papir; at fotografierne var spejlvendt og negative, når de træder frem i mørkekammeret var blandt andet en erkendelse.

Når eleverne skulle vælge lokation skulle lysintensiteten måles. Til dette formål anvendte de en iPad, hvor en app fortalte, hvor lang eksponeringstid der var brug for. Eksponeringstiden blev således meget tydelig for eleverne.

Hvis ikke eleverne var i stand til at stå stille under eksponeringstiden, skete der også noget anderledes. *"Vi skulle stå helt stille, ellers blev vi til spøgelser"*. Fortæller Leo fra 5.B.

Der blev eksperimenteret med at placere en person i fotografiet, midtvejs under eksponeringen, for netop at få spøgelsesagtige figurer frem i billedet.

Eleverne har været meget interesserede i, og oprigtigt optaget af, teknikken med at fotografere. Den æstetiske process foldede sig for alvor ud, da eleverne så deres fotografier i mørkekammeret træde frem i fremkalder badet. *"Det er næsten helt magisk at se det blive fremkaldt"*. Fortalte Alberte fra 5.A.

De lærere og studerende som deltog i forløbet, fik også meget ud af forløbet på både det professionelle og det personlige plan. En lærer fra Skt. Klemens Skole siger: *"Jeg får helt lyst til at deltage i de workshops som køres forskellige steder i landet."*

Samarbejdet med Brandts har fungeret godt og har været lærerigt. Det har givet mig en lyst til at samarbejde mere med kulturinstitutioner i mit fremtidige virke som lærer.

Det var spændende og fængende at være deltager i de æstetiske processer, som udfoldede sig i forløbet.

Og fotografierne fik, for eleverne, deres helt eget selvstændige liv. Eleverne forsøgte ligeledes at styre processen, og at lære af de valg, som de tog, når det næste fotografi skulle tages.

Eleverne var meget motiverede og fordybede sig i processen. Deres egen forfængelighed havde ingen rolle i dette forløb.

Eleverne fra 5. klasserne er endnu ikke storforbrugere af de sociale medier. Og de var på ingen måde optaget af, hvordan de fremstod på billederne, der blev taget.

Det er et forløb som med stor succes kan bruges i mellemtrinnet i natur-teknik undervisningen.

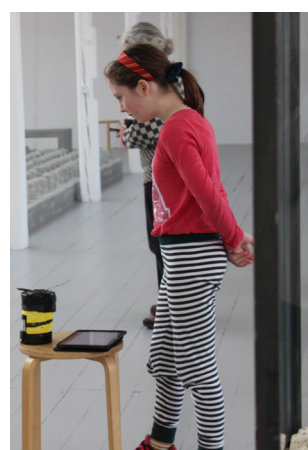

Særlige udfordringer

Koblingen til H&D var ikke passende. Der var simpelthen for lidt håndværk i at bygge et kamera. Det blev for meget klippe og klistre.

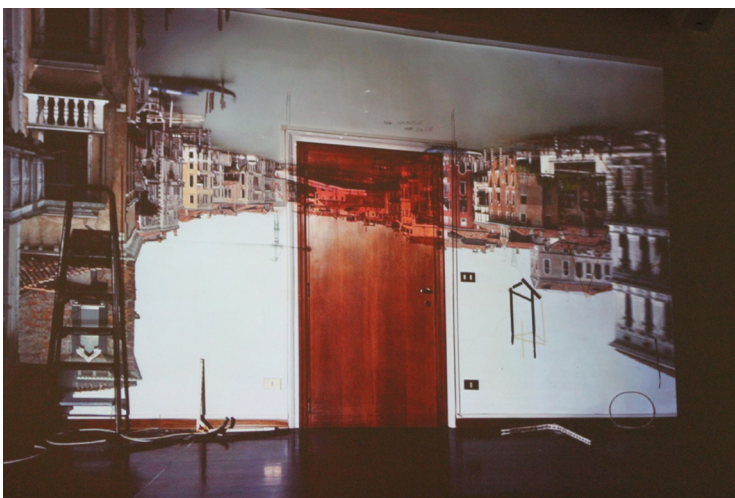
Forløbet ville dog egne sig fremragende sig til udskolingen. Her kunne en kobling til image, kontrol og tab af kontrol, give et godt forløb til de unges forbrug og manipulation af digitale billeder.

Fokus kan gå på at indfange livets skønne/u-skønne billeder som kontrast til de manipulerede billeder vi dagligt bombarderes med. Det kunne hjælpe de unge med at lære at navigere i de store forventninger mange sætter til sig selv og deres mestring.

Udstilling

Brandts Museum, Odense

Projekt 2019

Omdrejningspunktet for dette projekt er at udvikle et stillads for studerende, kunstnere og kulturformidlere, når de skal planlægge undervisningsforløb til skoleelever under besøg på kulturinstitutioner.

Projektet er lavet i samarbejdet mellem
Kulturregion Fyn og Læremiddel.dk - Nationalt Videncenter
for Læremidler.

Kulturregion Fyn

LÆRE
MIDDEL
DK

Kulturens Laboratorium

Mestring af naturen

Projektet er udarbejdet i samarbejde med
Kulturinstitutionen Øhavsmuseet,
samt eleverne i 6.A på Rantzausminde skole

Forfattere

Lea Pointing og Mahmuda Parveen

Indledning

Resume

Eleverne i 6.A på Rantzausminde skole bruger deres natur/teknologitimer på at arbejde med korttegning, forståelse for biodiversitet og kategorisering af naturtyper.

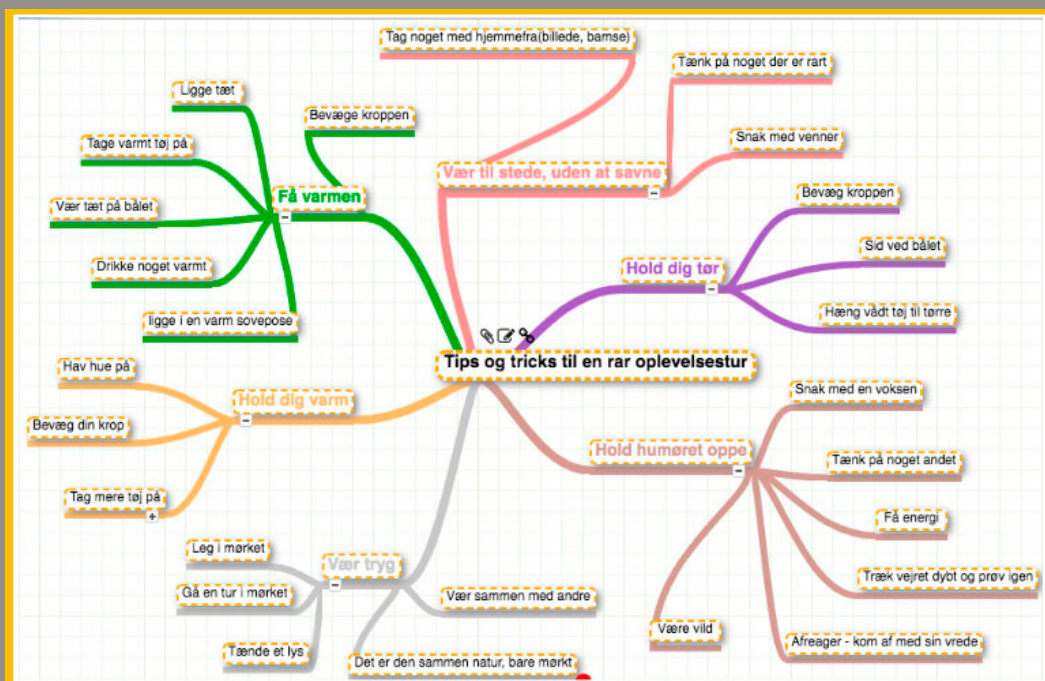
Denne viden opnår eleverne på en længere tur ude i naturen omkring Arreskov sø og med overnatning i Sollerupskov.

På turen observerer og indsamler eleverne data om naturtyper og gør førstehåndserfaringer med, hvordan man skal geberde sig i naturen.

Der er især fokus på udarbejdelsen af tematiske kort over en længere rute gennem forskelligartet natur.

Til at støtte elevernes forståelse for naturen får de ekspertviden fra Mette og Poul fra Øhavsmuseet. De giver eleverne et naturhistorisk perspektiv på de oplevede landskabstyper og brug af naturen.

Elevernes oplevelser i naturen bliver bearbejdet tilbage på skolen og munder ud i en oplevelsesguide til naturen.

Klassens fælles mindmap over den gode naturoplevelse

Refleksion over forløbet

Det er en solbeskinnet og kold formiddag, da eleverne træder ud af bussen, som holder ved Arreskov slot.

Eleverne fra 6.A samler sig rundt om museumsinspektør for Øhavsmuseet, Mette, da hun tager en stor brun sæk frem. I sækken er der farverige huer og strudhætter i uld, som Mette forklarer, er kopier af dem danske bønder brugte i middelalderen. Eleverne iklæder sig hætterne, imens Mette begynder at fortælle om den unge konge, der boede på Arreskov slot og regerede over landet i middelalderen.

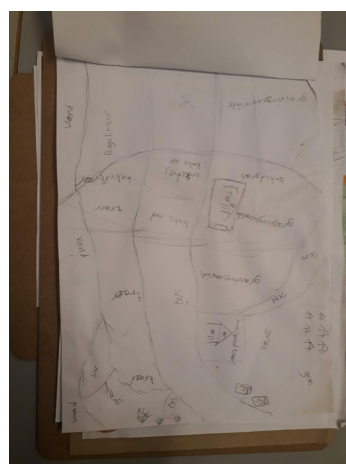
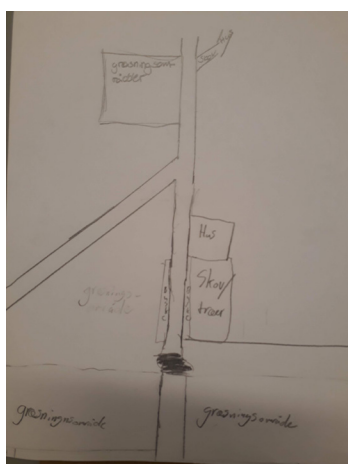
Hun beder eleverne forestille sig, at de er bønder, som er flygtet fra den nærliggende landsby, da der er kommet fremmede soldater. Hun forklarer, at de har søgt sikkerhed på slottet, men at de fremmede soldater er på vej, og de derfor må flygte videre mod skoven, hvor de kan overnatte i sikkerhed.

Alle begynder at gå i samlet flok.

Efter ca. 500 meter stopper vi eleverne og deler dem i grupper på fire. Vi forklarer eleverne, at hver gruppe nu skal være opmærksom på deres rute, og hvilke naturtyper de passere.

Eleverne fordeler opmærksomhedsopgaver imellem sig, så en f.eks. skal holde øje med nåletræer, og en anden skal holde øje med dyrket område osv.

De skal samle disse observationer til en elev i gruppen, som går med et clipboard og blyant. Denne elev tegner skitser over rutens forløb og nedskriver, hvor de passerer forskellige naturtyper.

Elevernes æstetiske læringsudbytte

Målet med forløbet har været, at eleverne fik erfaringer og kompetencer til at begå sig i naturen med en forståelse for landskabet i et historisk perspektiv og de enkelte landskabstypers forskellighed og indbyrdes samspil.

Vores første forhåbninger til forløbet var at give eleverne en bevidsthed om den oplevede natur. Denne bevidstliggørelse blev støttet gennem notater og skitseringer af landskabstyper. Hermed blev eleverne opfordret til at stoppe op og forholde sig til naturen omkring dem, stille spørgsmål til hvad de sansede og beskrive det i form af skrift og tegning.

Eleverne oplevede, hvordan en dag i naturen ikke blot var en overfladisk skovtur, men også kan være en dybdegående undersøgelse og bearbejdning af naturens æstetik.

At tage undervisningen ud i naturen skabte mange muligheder for både sanselige og æstetiske oplevelser, da naturen i sig selv er en stor æstetisk scene. De sanselige og æstetiske aktiviteter, udspillede sig helt naturligt og uden brug for fastsatte rammer.

Vi lagde vægt på at støtte elevernes egne opdagelser gennem begejstring og åbne spørgsmål. Hermed oplevede vi elever, som fik skærpet deres opmærksomhed og nysgerrighed på små sanselige og æstetiske oplevelser i løbet af turen.

Til eftertanke

Praktisk

For at skabe en kobling mellem det faglige arbejde i skolens faglokale og til de uden-dørs aktiviteter, medbragte vi plancher med opgavebeskrivelser. Disse viste sig at være meget brugbare og nødvendige for elevernes forståelse af, at der foregik fagligt arbejde.

En gruppe elever fandt det svært at koble de frie rammer i naturen til den faglige for-dybelse.

Derfor kan en styrkelse af kendte strukturer og arbejdsmetoder støtte både elever og undervisere i fastholdelse af fokus og motivation.

Et dilemma, som vi oplevede, var, at vi skulle tilbringe et døgn i naturen med primitive redskaber og langt væk fra elevernes hverdags komfort.

Fordybelse

Det var interessant at give eleverne muligheden for at opleve naturen på nogle tider af døgnet, hvor de måske ikke normalt ville opholde sig udendørs, og vi fik nogle fine elevobservationer ud af netop denne forskel fra deres daglige rutiner;

Dreng fra 6.A sidder ved bålet. Det er blevet mørkt omkring os, og da han får at vide, at klokken er 19, bliver han overrasket. Vi spørger ind til hans forbavselse, og får svar; *"Det er, fordi normalt på den her tid, så sidder jeg og spiller computer, og hvis jeg så kigger ud af mit vindue, så tænker jeg ikke over at det er så mørkt som det er her nu."*

Feedback fra flere elever var, at det var svært at holde fokus, når der blev givet fælles-beskeder ude i naturen. De blev påvirket og distraheret af de mange sanselige indtryk omkring dem, f.eks. våde fødder, mudder og vindens susen.

Det besværliggjorde elevernes fordybelse, at de både skulle forholde sig til naturen sanseligt, æstetisk og fagligt på samme tid i løbet af den lange rute. Her ville flere plan-lagte stop med små fordybelsesopgaver have været mere givende.

Tiden som faktor

Vi havde et helt døgn i naturen og brugte alle klassens natur/teknologitimer i tre uger før turen på at forberede dem.

Ruten viste sig at være for lang, da eleverne var for udmattede til at være motiverede til faglig såvel som æstetisk fordybelse.

Det ville give større udbytte med en kortere rute med flere stop, f.eks. efter hver 1 km. for at arbejde med noget faglig, så vi kunne sanse eller opleve naturen med faglig kobling, uden at skulle skynde os videre.

Kunstnerens betydning for eleven

Det har været givende at have Øhavsmuseet som sparringspartner i dette projekt. Især museets adgang til udstyr og materialer til et døgn i naturen var uundværlig for os som lærerstuderende og for praktikskolen.

Det har også været tydeligt at mærke Mettes erfaringer med at formidle i naturen, hvilket vi har kunne drage stor nytte af.

Denne skærpelse af elevernes opmærksomhed kunne også tydeligt ses, når Mette undervejs på "flugtruten", stoppede op og forklarede om historiske og geologiske perspektiver for netop det område, vi befandt os i. Eleverne fik f.eks. en forklaring på Arreskov søs dannelse efter istiden, og om hvordan mennesker gennem tiden har levet i og af naturen i området omkring søen. Her fik eleverne lov til at komme med deres forklaringer og bud på fortidsmenneskets brug af naturen. Dette fordrede en undren og refleksion hos eleverne, og gav dem mulighed for at opleve naturen med en ny viden.

Projekt 2019

Omdrejningspunktet for dette projekt er at udvikle et stillads for studerende, kunstnere og kulturformidlere, når de skal planlægge undervisningsforløb til skoleelever under besøg på kulturinstitutioner.

Projektet er lavet i samarbejdet mellem Kulturregion Fyn og Læremiddel.dk - Nationalt Videncenter for Læremidler.

Kulturregion Fyn

LÆRE
MIDDEL
DK

Kulturens Laboratorium

Æstetikken i demokratiets parade

Projektet er udarbejdet i samarbejde med
Kunstner Søren Jensen
samt en 8. klasse

Forfattere
Bitten og Michael

Indledning

Samlede pointer fra artiklen

- Demokratiforståelse gennem deltagelse
- Æstetiske ytringer i form af aktiviteter
- Æstetisk samarbejde og hvordan man skaber noget i fællesskab
- Slutproduktet: Parade i gågaden

Resume

8. klasse skal arbejde med demokrati, og eleverne skal anvende æstetiske udtryksformer på en periode, der strækker sig over seks uger af to gange om ugen.

Først i forløbet skal eleverne bestemme temaer til paraden, og den resterende del af forløbet foregår i billedkunstlokalet, hvor der her vil være de nødvendige redskaber og plads til lagerfunktion, der skal til for at udførme de æstetiske udtryksformer.

Eleverne arbejder med idégenerering og skitser. De følgende to uger arbejdes der intensivt med produktion til paraden.

Hver dobbeltlektion starter med aktiviteter omkring demokrati, ytringsfrihed eller forsamlingsfrihed. Sidste gang før paraden fokuseres der udelukkende på, at eleverne skal blive færdige med deres æstetiske udtryk; bannere, skilte, udklædning, masker, glorie, og eleverne afprøver paraden i skolegården.

I den femte uge udfører eleverne paraden i gågaden. Op til paraden er eleverne blevet introduceret til den planlagte rute til paraden, der er blevet anmeldt til politiet i god tid.

Frihed og æstetiske ytringer

Forløbet er udarbejdet til en 8. klasse i samfundsfag, kombineret tværfagligt med billedkunst, i samarbejde med kunstneren Søren Jensen.

Forløbet tager afsæt i demokrati og grundlovens idealer om ytrings- og forsamlingsfrihed, hvor paraden udløser de ideer og værdier, der er knyttet til vores demokratiopfattelse.

Forløbet fordrer, at eleverne sammenkæder samfundsfaglige begreber med kreative og æstetiske udtryksformer. En kombination, der er søgende og uforudsigelig.

Undervisningsforløbet kulminerer i en parade gennem byen, og formålet er, at eleverne finder en sammenhæng mellem demokrati, frihed og æstetiske ytringer.

Demokratiets æstetiske ytringer

Eleverne i gruppe 1 er i gang med at skabe deres ytring til paraden, de står rundt om gruppens bord i billedkunstlokalet, igennem processen samtaler de om deres fælles udtryk.

Oliver: *"Hvad er det nu, vi skal?"*

Frida: *"Temaet er drømme, og vi skal skrive ned, hvad der skal stå på banneret".*

Oliver: *"Hvad drømmer vi om?"*

Frida: *"Come on, alle drømmer om noget!"*

Rasmus: *"Måske handler det om, at ens drømme går i opfyldelse?"*

Frida: *"God ide, hvordan kan vi skrive det?"*

"Hvad hedder det på engelsk?" Spørger Rasmus og følger op med: *"Hvad med 'Make your dreams come true?'"*

Gruppen kigger på hinanden og nikker. Det er vedtaget.

Frida: *"Det bliver et stort banner, så måske vi skal være forrest i paraden?"*

Oliver: *"Jaaa, det er lidt sejt."*

Æstetisk samarbejde

Efter noget tid gør gruppe 1 sig umage med at male Fridas optegnede bogstaver.

Oliver til Eda: *"Du maler alt for hurtigt,"*

Frida: *"Træk i kanterne, så stoffet ikke krøller".*

Eda: *"Hvor er der en smallere pensel, den her er alt for bred?"*

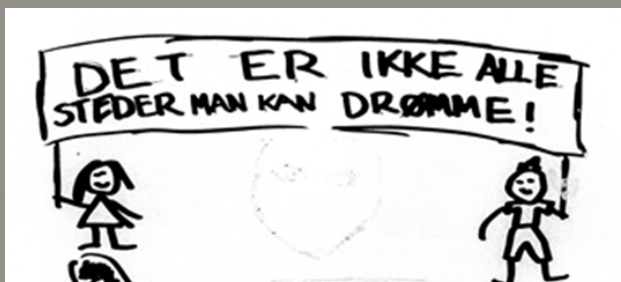
Frida: *"I bakken derovre."*

Eda rejser sig og lidt efter stiller hun den brede pensel i vand: "Den her pensel er meget nemmere at male med".

Gruppen arbejder på at male et banner med teksten "Make your dreams come true", som er deres ytring til drømmeparaden. Imens der males, leder Rasmus efter stokke, hvorpå banneret skal hæftes fast.

Fra idé, til skitse, til produkt: Fra idé til virkelighed

I den første dobbelt lektion af kulturens laboratorium skal de tre grupper idé generere gennem skitser af deres fælles udtryk. Klassen sidder i deres grupper rundt om bordene i billedkunstlokalet og arbejder med deres idéer på skitseniveau.

Første skitse

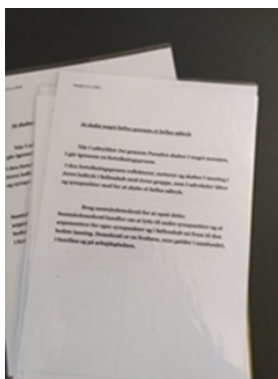
Det færdige produkt

Kunstneren bringer mening til det æstetiske undervisningsforløb om demokratiske rettigheder

Kunstneren inspirerer eleverne visuelt; de skal skabe deres egen parade med et tema efter deres valg: Udklædning, masker, sminke og bannere er måder at udtrykke sig på.

Også den måde vi klæder os på, er et udtryk; en ytring faktisk.

Med sin tilstedeværelse bibringer kunstneren en værdifuld dimension til det æstetiske undervisningsforløb, blandt andet gennem hans valg af materialer og hans ikke skolelastiske tilgang til elevernes produkter.

Kroppen i dialogen

For at give eleverne en måde at mærke kroppen i dialogen, får de hvert et lamineret papir med budskabet: "At skabe noget fælles gennem et fælles udtryk", og begreber om at mærke betydningen af det at udtrykke sig, og det at have frihed til at udtrykke sig.

Eleverne læser lamineringen og taler om deres forståelse af indtryk og udtryk.

For at kropsliggøre betydningen af ordene holder eleverne, der gruppevis er placeret rundt om borde, hinanden i hånden. Læreren hvisker i én elevs øre: *"Demokratiet er ikke et system, der skal gennemføres, men en livsform, der skal tilegnes."*

Indtrykket hviskes til sidekammeraten og således hele vejen rundt. Hvad er udtrykket? Elevernes dialog øges. Aldin: *"Hvorfor skal vi holde i hånden?"* Lærer: *"Fordi det påvirker Jeres empati, og det er en vigtig evne i et demokrati."*

Det laminerede papir udgør også et reglement for samarbejdet, som eleverne kan lære at støtte sig til, hvis der ikke er plads fysisk eller mentalt i gruppen; Lulu: *"Det giver mig en måde til at komme ind i arbejdet med de andre, fordi der er nogle regler,"* hun ville gerne have været med til at lave udklædning af tyl, men er i gang med at optegne og male banneret med ytringen: Drømme.

Formålet med processen er, at når eleverne deltager i og udtrykker sig gennem paraden, skaber de noget sammen, og de går sammen igennem en fortolkningsproces, hvor de reflekterer, sorterer og skaber mening i deres indtryk i fællesskab med deres gruppe.

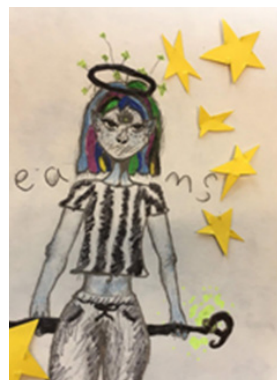

Udsagn fra eleverne

"Vi er blevet optaget af at have noget i hænderne og ikke bare lave normale opgaver"

"Vi har lært hvordan man laver en parade, vi har lært at ytre os. Der er mange forskellige måder at lave en ytring på, det har vi lært. Fremlæggelse er jo også en ytring."

"Hænderne på noget, det er fint at sidde og tegne; det er mere spændende end at læse noget på skærmen. Så det er fedt at vi alle tegner, men det gør mig lidt rastløs"

Om samarbejdet med kunstneren

Samarbejdet med kunstneren har givet en ekstra indsigt ind i de kunstneriske og håndværksmæssige processer.

Vi har erfaret at med kunstneren og Kulturens Laboratorium som fundament og støtte har det legitimeret vores undervisningsforløb, i den forstand at det har givet os mulighed for og mod på at bryde nogle grænser i et bogligt fag, der dog også skal have en praktisk og æstetisk dimension.

Et af samfundsfagets fagformål er at *"eleverne skal opnå viden og færdigheder, så de kan tage reflekteret stilling til samfundet og dets udvikling,"* dette formål får eleverne følelsesmæssig erkendelse om, ved:

- At de gennem æstetiske læreprocesser udtrykker sig gennem parade,
- At de ved at de har ret til at gøre det,
- At de har ret til at forsamles offentligt,
- At der også er noget de ikke må gøre;
- At de har ret til at ytre sig: Det står i Grundloven anno 1849.

Udover disse samfundsfaglige mål, er formålet også at få eleverne til at acceptere og overskride de kendte fagfaglige grænser er en proces der kræver gentagelser.

Dette blev synligt gennem udsagn fra eleverne:

"Det var grænseoverskridende at gå paraden, fordi man er inde i byen, og fordi man skiller sig ud",

"Det var ok at lave paraden, men grænseoverskridende" samt

"Det har været sjovt og anderledes."

Projekt 2019

Omdrejningspunktet for dette projekt er at udvikle et stillads for studerende, kunstnere og kulturformidlere, når de skal planlægge undervisningsforløb til skoleelever under besøg på kulturinstitutioner.

Projektet er lavet i samarbejdet mellem Kulturregion Fyn og Læremiddel.dk - Nationalt Videncenter for Læremidler.

Kulturregion Fyn

LÆRE
MIDDEL
DK

Kulturens Laboratorium

En rejse gennem følelser

Projektet er udarbejdet i samarbejde med
Keramiker Mona Vander
samt klassen 4A, Brobyskolerne Allested, Vejle

Forfatter
Nadja F. Kunstmann
Stefan A. Stefanovski

Introduktion

Det er billedkunst i 4 A, hvor eleverne skal til at arbejde med projektet om kulturens laboratorium. Som produkt i projektet skal eleverne udarbejde et relief af ler, hvor temaet er følelser.

Lektion starter med en kort teoretisk introduktion på 5 min. Hvad indholdet og arbejdet med ler skal bestå af.

Praktisk introduktion (Kunster: Mona Vander)

- Fase 1: Trykke luften ud af leret: så den er nemmer at modeller, så den ikke springer når det skal brændes.
- Fase 2: Eleverne samler informationer af den praktiske eksempel som bliver vist.
- Fase 3: Eleverne afprøver den praktiske eksempel

Løft og skub frem

Keramiker, MV: "Hej, hvad hedder du?"

Elev: "Frida. Hvorfor gør du det der med leret? Må jeg prøve".

Keramiker, MV: "Ja Frida, det må du godt. Men jeg viser dig lige, hvordan man gør". "Se det er vigtigt, at du løfter leret, og så drejer og skubber frem en gang til, og så løfter du, drejer den lidt der, hvor du kan se, at der er en lille luftåbning, og så skubber du frem".

Elev: "Ok, jeg prøver".

Efter nogle forsøg fra Fridas side, gentager keramikeren teknikken.

Keramiker, MV: "Prøv med den ene hånd. Den skal opad, og den anden skal støtte ved siden af. Det drejer sig meget om at træne".

Mens keramikeren viser processen, kan vi observere, at eleven fokuserer opmærksomt på keramikerens hænder, samtidig med at hun gentager processen.

Elev: "Ok, tror, at jeg har forstået det nu".

Proces ælte ler: At få luften ind i leret, og få den i gen ud med hjælp af hænderne, gør at leret bliver nemmer at modellere, og risikoen, at leret skal springe fra hinanden, når den skal brændes er minimalt.

Rejse gennem Nangijalas følelser i seks uger

Eleverne i 4 klasse på Allested/Vejle skole har arbejdet i 6 uger med et tværfagligt forløb, hvor de har haft: dansk, kristendomskundskab og billedkunst.

I denne proces har eleverne haft mulighed for at arbejde sammen med Mona, som er keramiker/kunstner i billedkunst.

I dansk arbejder eleverne med romanen Brødrene Løvehjerte, og derigennem skal de lave nogle skriftlige og mundtlige opgaver med fokus på følelser - et svært emne, med fokus på døden og de mange følelser, som her kan indtræffe.

I kristendomskundskab arbejder eleverne med sammenligninger fra biblen og Brødrene Løvehjerte. Her spiller emnet Nangijala en stor rolle.

Alt samles i billedkunst, hvor hver enkelt elev skal lave fire relieffer, som symboliserer følelserne: glæde, tristhed, sur og overraskelse.

Eleverne skal allerede have reliefferne færdige i de første to uger, da brændinger og glasering er to tidskrævende processer, og derfor kræver meget af den resterende tid, som der er til rådighed.

Forløbet slutter med en fernisering af de færdig værker, som eleverne skal vise til deres forældre og skolen efter forløbets afslutning.

Kvaliteter i forløbet

Vi har oplevet mange forskellige tilgange til det at arbejde med ler som grundmateriale i vores projekt.

Det er et materiale, som man skal arbejde i dybden og have en nær kontakt med, således at man kan levere et færdigt og gennemarbejdet produkt.

Det er interessant at arbejde med en fagperson, som ikke relaterer sig til hverdagen i skolen, og som dermed kommer med input fra en anden hverdag. En hverdag, som bygger på en komplekst og detaljeret proces, hvor der arbejdes på et meget højt niveau gennem faget.

Dilemmaer i forløbet

Det er en proces, hvor planlægning og struktur kommer i fokus. Dermed kommer også tiden, som er en dyrebar middel, når man er lærer. Arbejdet med ler er en krævende proces, men samtidig meget simpel, hvis man ikke ved, hvordan man skal arbejde med det.

Derfor er det vigtigt at, arbejdet med ler, ikke bliver til et håndværk, som man bliver nødt til som undervisere løbende i projektet at redidaktisere og motivere eleverne i at finde deres kreativ og fantasifuld tilgang i processen.

Det er vigtigt at eleverne ikke føler, at de gentage processen i flere gange. Det er bedre, at man ligger målene lidt højt, så eleverne kan blive lidt udfordret. Med det kommer motivationen, og med motivationen kommer den kreativ og fantasifuld tankegang hos børnene.

Minder om Nangijala

Som kommende lærer, skal man ikke glemme, at læring kommer fra begge sider.

Udtagelserne fra eleverne giver eksempler på arbejdet med det samme materiale med forskellige fokuspunkter. Disse udtalelser hjælper i forståelsen af elevernes læring og udvikling gennem et specifikt felt, hvor løsningen er aldrig ens.

Derfor ville vi som kommende lærer slutte dette forløb med en kort citat fra

Albert Einstein:

"Logik vil få dig fra A til Z; fantasi vil få dig overalt. "

Jeg har brugt mine øjne på en specielt måde, eller tankerne der bare kommer frem når jeg laver noget der interessere mig. Nogle gange så impuls reagerer jeg". Christian 4A

"Jeg har brugt min hænder på en specielt måde, når jeg skulle modeller, man bruger virkeligt sine hænder, til at glatte det mere ud. Vi har også brugt værktøjer til at glatte det ud, men jeg kan bedre lide det, når jeg kan føle det". Simone 4A

"Jeg har brugt mine øjne på en specielt måde, eller tankerne der bare kommer frem når jeg laver noget der interessere mig. Nogle gange så impuls reagerer jeg". Tea 4A

"Ja det var det, synes processen, har været interessant, ikke selve ler arbejdet men processen". Sara 4A

Projekt 2019

Omdrejningspunktet for dette projekt er at udvikle et stillads for studerende, kunstnere og kulturformidlere, når de skal planlægge undervisningsforløb til skoleelever under besøg på kulturinstitutioner.

Projektet er lavet i samarbejdet mellem
Kulturregion Fyn og Læremiddel.dk - Nationalt Videncenter
for Læremidler.

Kulturregion Fyn

LÆRE
MIDDEL
DK